

Alle fylkeslag

Informasjon om videreutdanningsstrategien "Kompetanse for kvalitet"

1. Innledning

Denne fylkesinfoen redegjør for enkelte temaer lærere bør tenke gjennom før de begynner på en videreutdanning i *Kompetanse for kvalitet*.

Utdanningsforbundet oppfordrer tillitsvalgte/ lærere og rektorer/skoleeiere til å avklarer forventninger før læreren søker videreutdanning, og før læreren velger stipend eller vikarordningen. Ettersom ordningene er ulike, er det viktig at læreren kjenner til forskjellene på ordningene.

I dette notatet vil vi først redegjøre for hvilke vilkår Utdanningsdirektoratet stiller for utbetaling av tilskudd til vikarordningen og vilkår for utbetaling av stipend.¹ Videre tar vi for oss enkelte temaer som bør tenkes gjennom før læreren påbegynner utdanningen.

2. Vikarordningen:

Utdanningsdirektoratet stiller opp tre vilkår for utbetaling av tilskudd under vikarordningen:

- Læreren det gjelder tar videreutdanning slik det er oppgitt i søknads- og oppfølgingssystemet. Dette er et system som skoleeier har tilgang til etter at læreren har registrert en søknad.
- Lærere som tar 30 studiepoeng over ett år, skal frigjøres fra sine ordinære arbeidsoppgaver tilsvarende 37,5 prosent av full stilling. Dersom antall studiepoeng avviker fra 30, skal tiden læreren frigjøres justeres tilsvarende.
- Skoleeier skal dekke eventuelle resterende vikarkostander ut over støttebeløpet fra staten, samt kostnader knyttet til reise, opphold og læremidler mv.

3. Stipendordningen:

Utdanningsdirektoratet stiller opp seks vilkår for utbetaling av stipendet.

- Stipendet skal utbetales til læreren, og kan være skattepliktig i den utstrekning det overstiger kostnader forbundet med utdanningen.
- Skoleeier har ansvaret for å dekke kostnader til reise, opphold, læremidler mv.

¹ Vilkårene framgår av Utdanningsdirektoratets utbetalingsbrev til skoleeiere høsten 2016.

- Læreren har krav på fri til eksamen og lesedager i tråd med det som er fastsatt i lov- og avtaleverk. Praktisk gjennomføring av studier og eventuell reduksjon i stillingsprosent skal avtales mellom lærer og skoleeier. Det gjelder også spørsmål om hva eventuell permisjon uten lønn vil ha å si for pensjonsopptjening.
- Stipendmidlene vil bli utbetalt til skoleeier og lærer i to omganger, første gang i høstsemesteret, og andre gang i vårsemesteret. Skoleeier skal ikke utbetale andre del av stipendet til læreren før studiet er gjennomført og bestått, og skoleeier har registrert «Fullført studium» i søknads- og oppfølgingssystemet. Siste frist for å registrere dette i søknads- og oppfølgingssystemet er 1. august 2018. Denne fristen gjelder studier som gjennomføres studieåret 2016/2017.
- Det forutsettes at læreren følger studieprogresjonen slik den er oppgitt i søknads- og oppfølgingssystemet. Dersom studiet avbrytes, har skoleeier ansvar for å vurdere om grunnlaget for første utbetaling av stipend endres eller faller bort. Dersom en lærer ikke gjennomfører eller består studiet, vil grunnlaget for utbetaling av andre del av stipendet falle bort.

4. Tillitsvalgtes rolle i arbeidet med å følge opp videreutdanningsstrategien:

Tillitsvalgtes bør ta et initiativ overfor arbeidsgiver for å drøfte hvordan skolen eventuelt kommunen skal praktisere videreutdanningsstrategien *Kompetanse for kvalitet*. Det er viktig at praktiseringen av ordningen er forutsigbar. Følgende forhold er det viktig å avklare på forhånd:

- Tillitsvalgte bør ta initiativ og kreve at skoleeier utarbeider en plan for gjennomføring av kompetansehevende tiltak (i dette tilfellet en plan for gjennomføringen av videreutdanningsstrategien).
- Tillitsvalgte bør drøfte kriterier som ligger til grunn for valg av fag og prioritering av deltagere. Dette for å hindre at utvelgelsen ikke blir vilkårlig. Tillitsvalgte bør være spesielt oppmerksomme på at ikke eldre arbeidstakere blir diskriminert pga av alder.
- Tillitsvalgte bør drøfte hvordan frikjøpet under vikarordningen bør fordeles gjennom året. For eksempel kan tillitsvalgte argumentere for at læreren bør få større frikjøp før eksamen enn etter eksamen.
- Tillitsvalgte bør drøfte hvilke typer kostnader knyttet til reise, opphold og læremidler som vil bli dekket av skoleeier. Spesielt viktig er det å drøfte hvor store reiseutgifter skoleeier skal dekke og om skoleeier dekker mat på reise.
- Tillitsvalgte bør drøfte konsekvenser hvis studie avbrytes før eksamen.
- Tillitsvalgte bør drøfte om det er behov for lønnet eller ulønnet permisjon ved bruk av stipendordning.
- Tillitsvalgte bør oppfordre lærere til å snakke med sin arbeidsgiver for å avklare forventninger før læreren velger stipend eller vikarordningen.

5. Lærere som vurderer å søke stipendordning bør være kjent med følgende forhold:

- Stipendet skal først utbetales til skoleeier som så skal utbetale stipendet direkte til læreren. Dersom skoleeier har anledning til å forskuttere utbetalingen av første delen av stipendet, kan skoleeier selvsagt gjøre dette.
- En lærer som får utbetalt stipend bør undersøke hva denne merinntekten vil ha å si for eventuelle NAV ytelser vedkommende er avhengig av.
- Stipendet er skattepliktig i den utstrekning det overstiger kostnader forbundet med utdanningen. For mer informasjon se: <http://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/etter-og-videreutdanning/larere/slik-er-skattereglene-for-utdanningsstipend/>
- Det utbetalte stipendet gir ikke grunnlag for pensjonsopptjening.
- For læreren innebærer stipendordningen en større risiko enn vikarordningen dersom læreren ønsker å ta seg fri fra arbeidet for å studere. Dette skyldes at under stipendordningen må læreren sørge for å få permisjon med eller uten lønn dersom vedkommende skal gå ned i stillingsprosent. Under vikarordningen anses den frigjorte tiden på 37,5 prosent av ordinære arbeidsoppgaver som en del av arbeidsavtalen.
- Dersom en lærer ikke studerer, er utgangspunktet at stipendet skal betales tilbake. Dersom en lærer ikke består studiet, skal andre del av stipendet ikke utbetales til læreren. Det er skoleeiers ansvar for å vurdere om grunnlaget for første utbetaling av stipendet endres eller faller bort. Det er viktig at en lærer som avbryter studiet informerer skoleeier så tidlig som mulig. Dette gjelder uavhengig av om læreren deltar under stipendordningen eller vikarordningen.

6. Særlig om bindingstid:

- En eventuell avtale om bindingstid bør diskuteres med tillitsvalgt.
- Det er først og fremst i arbeidsgivers interesse å inngå avtaler om bindingstid. Det rettslige utgangspunktet er at bindingstid kan avtales der arbeidsgiver har en berettiget grunn til å forvente en avkastning av investeringen sin. Det finnes gode saklige argumenter som taler mot at arbeidstaker undertegner en avtale om bindingstid. Argumenter som taler mot bindingstid:
 - Staten finansierer store deler av videreutdanningsstrategien.
 - Under vikarordningen krever ikke Utdanningsdirektoratet (Udir) tilskuddet tilbake dersom skoleeier innen rimelig tid registrerer avbruddet i Udirs søknadssystem.
- Vi minner om reguleringen av bindingstid i hovedtariffavtalen i KS pkt. 14.3: *Plikttjeneste/bindingstid kan avtales med den enkelte dersom*

kommunen/fylkeskommunen ved opplæring yter vesentlig økonomisk støtte. Pliktjeneste begrenses til maks 2 år.

7. Nærmere om avbrutt utdanning:

7.1 Hvor mange av deltakerne avbryter studiet før eksamen er fullført?

NIFUs brukerundersøkelse² viser at det store flertallet av lærere som deltar i videreutdanningsstrategien fullfører studiene. Det er kun et lite mindretall som har falt fra,- enten fordi de ikke begynte på studiet, eller fordi de sluttet underveis. I alt fire prosent av lærerne svarer at de ikke begynte på studiene, og tre prosent svarer at de har sluttet etter studiestart. Andelen som faller fra er noe høyere blant lærere med stipendordning enn blant lærere med vikarordning.

7.2 Avbrutt utdanning for deltakere i vikarordningen

7.2.1 Hva skjer med tilskuddet dersom læreren ikke fullfører studiet?

Dersom en lærer avbryter studiet er det skoleeiers ansvar å registrere dette i Utdanningsdirektoratets søknadssystemer. Registreres dette umiddelbart etter at studiet er avbrutt, vil midlene bli avkortet. Vikarutgiftene for lærere som er trukket etter studiestart blir avkortet i tråd med tidspunktet skoleeier har registrert avbruddet i søknadssystemet. Skoleeier får da utbetalt vikarmidler til og med den måneden avbruddet ble registrert i søknadssystemet. Ved studieavbrudd er det viktig å være klar over at Utdanningsdirektoratet i disse tilfellene ikke stiller krav til skoleeier om at tilskuddet betales tilbake med den begrunnelse at studiet ikke er bestått.

7.2.2 Har læreren rett til å få tilbake sine ordinære arbeidsoppgaver før tiden dersom studiet avbrytes?

Vikarordningen innebærer at lærere som tar videreutdanningen frigjøres fra noen av sine ordinære arbeidsoppgaver og beholder sin vanlige lønn. Tiden som brukes til å studere er å anse som arbeidsoppgaver og er en del av arbeidskontrakten. Utgangspunktet er at arbeidsgiver fastsetter fordelingen av arbeidsoppgavene dersom det ikke er holdepunkter for annet i lov eller avtale. En lærer har derfor ikke en rett til å få tilbake akkurat de samme oppgavene som vedkommende hadde før påbegynt studie, men eventuelle endringer i oppgaver må skje innenfor rammen av hva som er avtalt med hensyn til stilling og ansvarsområder.

Årsaken til at studiet avbrytes har også betydning for vurderingen av hvilke andre rettigheter læreren har. Dersom læreren for eksempel avbryter studiet som følge av sykdom gjelder arbeidstakers rettigheter etter arbeidsmiljøloven på vanlig måte.

² NIFU Rapport 2016:28

7.2.3 Hva skjer med vikaren i de tilfeller læreren avbryter studiet før studiet er fullført?

En vikar er midlertidig tilsatt for å utføre «arbeid i stedet for en annen eller andre, jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 første ledd bokstav b). Vikaren utfører altså arbeidet i en eller flere andre ansattes fravær. Hvorvidt en vikar kan sies opp reguleres av arbeidsmiljøloven § 14-9 femte ledd.

For at vikaren skal kunne sies opp må dette være saklig begrunnet i virksomhetens, arbeidsgiver eller arbeidstakers forhold, jf. arbeidsmiljøloven § 14-9, jf. arbeidsmiljøloven § 15-7.

Det følger av arbeidsmiljøloven § 14-9 (4) at arbeidstaker som har vært midlertidig ansatt i mer enn ett år, har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden senest en måned før fratredelsestidspunktet.

7.3 Avbrutt utdanning for deltakere i stipendordningen

7.3.1 Hva skjer med stipendet dersom læreren ikke fullfører studiet?

Under stipendordningen forutsettes det at læreren følger studieprogresjonen slik den er oppgitt i søknads- og oppfølgingssystemet. Dersom studiet avbrytes, har skoleeier ansvar for å vurdere om grunnlaget for første utbetaling av stipendet endres eller faller bort. Dersom en lærer ikke studerer, er utgangspunktet at stipendet skal betales tilbake. Dersom en lærer ikke gjennomfører eller består studiet, vil grunnlaget for utbetaling av andre del av stipendet falle bort.

7.3.2 Har en lærer som mottar stipend rett til å komme tilbake i opprinnelig stillingsprosent før tiden?

Under stipendordningen kan læreren studere helt eller delvis på fritiden. Dersom læreren har gått ned i stillingsprosent for å studere oppstår spørsmålet om læreren har rett til å komme tilbake til full stilling før tiden? På hvilket tidspunkt en arbeidstaker har rett til å gjenoppta arbeidet beror i utgangspunktet på hva som er avtalt med arbeidsgiver.

8. Praktiseringen av den frigjorte tiden under vikarordningen:

Ved normal studieprogresjon på 30 studiepoeng over ett år skal en lærer frigjøres fra ordinære arbeidsoppgaver tilsvarende 37,5 prosent av full stilling. Hvordan den frigjorte tiden fordeles ut over året, må avtales lokalt. For eksempel vil det for en lærer i mange tilfeller være bedre å få mer tid til å studere før eksamen, enn etter eksamen. En praksis hvor læreren frigjøres fra ordinære arbeidsoppgaver som tilsvarer mindre enn 37,5 prosent av full stilling i løpet av ett år, vil være et brudd på vilkårene for tilskuddet.

I vikarordningen er det ikke spesifisert om lesedager kommer i tillegg til eller inngår som en del av den totale tiden læreren skal frigjøres fra sine ordinære arbeidsoppgaver. Dette må avklares lokalt.

Det anbefales at praktiseringen av den frigjorte tiden blir avtalt før læreren starter på videreutdanningen.

9. Skoleeier skal dekke kostnader knyttet til reise, opphold og læremidler

I følge NIFUs deltakerundersøkelse³ oppgir et klart flertall på 86 prosent at de får dekket utgifter til læremidler og studiemateriell. Videre oppgir 59 prosent at de får dekket utgifter til reise og opphold til samlinger. Åtte prosent svarer at de ikke får dekket noen utgifter. Det er flere blant de med stipendordningen enn blant de med vikarordningen som oppgir at de ikke får dekket noen utgifter.

Både under vikarordningen og stipendordningen har skoleeier et ansvar for å dekke kostnader knyttet til reise, opphold og læremidler mv. Det er spesielt viktig å få avklart hvor store reise- og matutgifter skoleeier dekker.

Ruth-Line Meyer Walle-Hansen
seksjonsleder
seksjon for juridiske spørsmål

Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard
advokatfullmektig
seksjon for juridiske spørsmål

³ NIFU Rapport 2016:28